

BARCSAY ÁBRAHÁM LEVELEI DANCZKAY JÓZSEFHEZ.

(Első közlemény.)

Barcsay Ábrahám életének és egyéniségének ismeretéhez egyre közelebb jutunk. Az eddig is nagyon rokonszenves emberből egyre jobban kicsillan az erdélyi patrióta, a katonai szolgálata közben is tevékeny hazafi — sem Bécsben, sem ezredénél nem tágit a szűkebb hazájához fűződő szálakon. Az a kis bécsi testőrsoport, amelyhez kivülről Bárótzsi, Czírjék, Danczkay, Daniel Lajos és utóbb a fiatal Harsányi Sámuel tartoznak, s amellyel Naláczy is ápolta a barátságot, nemcsak mint testőrbajtárs s részben mint író, hanem mint erdélyi származás is összetartozott. Barcsay politikai és hazafias buzgókodása világlik ki az alábbi levelekből, amelyekre elsőtől Mályusz Elemér (*Sándor Lipót főherceg nádor iratai*, 1926.) lett figyelme. E levelek lettek Barcsay meghurcoltatásának okai, (IK. 1936. 403—418. l.) s ezek magyarázzák meg, hogy miért tartotta Kazinczy (*Lev. IV. 537. l.*) Barcsayt «a' Múzsák koszorúja nélkül is» halhatatlannak. Tudtak e levelekről kortársaik is; — szinte érthetetlen, hogy kerültek közsájra a lefoglalt és titkos levéltárba került levélsomó részletei, jelesen, hogy Barcsay II. Lipótot *szakács*nak emlegette. A leveleknek politikai jelentőségükön kívül vannak egyéb érdekes adataik is, amelyekért közzétételüket megérdemlik. Megmutatják Barcsay személyes nagy összeköttetéseit, amelyek szálaikkal a legfelsőbb körökig nyúltak. Több érdekes irodalmi adat van bennük; nemcsak a Bárótzira vonatkozó levélre gondolok, hanem azokra a sorokra is, amelyek a *Védelmeztetett magyar nyelvnek* mindjárt megjelenése után keltett nagy hatásáról számolnak be. Hogy Gvadányi rigmusain Barcsay gúnyolódik, szinte természetes; érthető ellenszenve is gr. Teleki Józseffel szemben. Jellemző, hogy Barcsayénak a Magyar Hírmondó és a Bétsi Magyar Kurír is jártak: kedvesen reklamálja küldetésüket Barcsay. Érdekesek a Harsányi Sámuel testőrirőről szóló részek. Ballagi szerint Harsányi II. József idejében lett testőr s innen 1785-ben (tehát 20 éves korában!) került az erdélyi guberniumhoz; valójában II. József halála után, 1790. június 9-én, került a gárdához s így pontosan öt évi szolgálat után, mint most kiderül, 1795-ben (június 8-án) bocsátották el a gárdától, s Barcsayé a gondolat, hogy «ad interim a Fitos (az erdélyi gubernátor) mellé tennök.» Harsányi elbocsátása egyébként összefügg azzal a «lázádással», amelyben a testőrök 1794. május 8-án (l. Markó Árpád cikkét, *Századok*, 1929. 368. l.) Splényi ellen panaszra mentek. Egy eddig figyelemre nem méltított mozzanat merül föl e «lázádással» kapcsolatban: 1794. július 14-én a császár báró Kesborn altábornagyot megbízta a testőrök panaszainak kivizsgálásával — Barcsay ekkor tüstént szabadságot kér, s a császár július 21-én ezt négy hónapra és csak attól fogva engedélyezi, mikor Kesborn már nem tartja szükségesnek jelenlétét. (IK. 1935. 61. l.) Barcsay nemcsak hogy igénybe sem vette a négy hónapot, hanem rövidesen nyugdíjazását kérte s azt szokatlánul hamar és könnyen meg is kapta; ha még hozzáteszük, hogy Barcsay 1793 karácsonyán, mikor Bárótzit és Danczkayt ebédre látja vendé-

gél, (IK. 1893. 488.) és 1794 februárjában (u. o. 492. l.) nem gondol nyugalomba vonulásra, merészebb következtetések nélkül annyi legalább is föltehető, hogy — ha mint Splényi után a rangban legidősebb tisztnek nem volt is része a testőrök panasztevésében — a testőrökkel és Splényi ellen érzett s nem óhajtott tovább szolgálni. Nyugdíjazását sietette, hogy helyére már várt Esterházy Miklós herceg, a gárda későbbi kapitánya. — A testőrök ügyét 1795. március 6-án intézték el. Harsányit, aki a panaszt az erdélyi kancelláriához elvitte, megdorgálták: nyilván kifelé állt a rúdja a testőrségtől, mert áprilisban Barscay már gondoskodni akar elhelyezéséről.

Megerősítik e levelek (különösen az első) Barscay szabadkőműves voltát. Ez kétségtelenül régi keletű, legalább is II. József uralkodásának derekáig nyúlik vissza. Már a kalandor Grossing fölhívja a császár figyelmét arra (Gragger, *Preussen, Weimar und die ung. Königskrone*, 1923. 35. l.), hogy a szabadkőművesek közül Orczy, Barscay, Bessenyei és Forgács Miklós azok, akikre ügyelni kellene. A Barscaynál lefoglalt iratok között volt Nagy (talán Nagy József udv. tanácsos?) levele a szabadkőművességről, két szabadkőműves vers (1. *Vor der Arbeit*. Brüder lasst mit frohem Muth — Uns die Arbeit nun beginnen!... szerzőjét nem tudtam megállapítani; 2. *Nach der Arbeit*. Wie Pflüger mit Saenen und Jaeten — Auf dürftigen, sandigen Beeten... Blumauer verse) és egy fölhívás: *Ankündigung eines Journals für Freymaurer*. Bearbeitet von den Brüdern der □ zur wahren Eintracht im Orient von Wien. — Az első levelet maga úgy magyarázza, hogy 1780 nyarán még nem volt reménye előléptetésre — — — «dahin lauteten seine Ausdrücke vom Weltbürger und Kosmopoliten, der Beysatz: dass er kein Vatterland kenne, ziele dahin ab, dass ihm von Seite der Siebenbürgischen Stände nie eine Unterstützung zugegangen, um sein Glück weiter zu pussieren.» Ez persze erőltetett takarója egyrészt bizonyos antiklerikális érzelmeinek, másrészt az abszolutizmus ellen való kifakadásainak — ezek az utóbbiak, amint a levél mutatja, épen hazafiasságból eredtek, míg az előbbieknél inkább az erdélyi felekezeti ellentétek lehetnek forrásai.

A levelek keltezéséhez Barscay gyakran használja a névnapokat. Ezeknek kulcsa a 10. levélben emlegetett kalendárium, amely szintén megvan a lefoglalt iratok között. A horitéklapon: *Erdélyi Házi és Úti Újgy Kalendárium 1795-dik Esztendőre*. A címlapon más a címe: Erdélyi Házi és Úti, Új és Ó Kalendárioma Kristus Urunk születése után 1795dik az az 365 napokból álló közönséges Esztendőre. A Polusnak 48 Gradussáig való magossága szerint Erdélyre, és más Szomszéd Tartományokra is alkalmaztatott. Kolo'svárat. Nyomt. Hochmeister Márton Ts. K. Dicast. priv. Könyv-nyomt. költségével. Ebből a naptárból állapítottam meg a levelek pontos keltezését. Az alább közölt levélcsomó, a naptárral és Bárótzai könyvének egy példányával együtt, a bécsi Staatsarchiv der Innern, Polizeihofstelle, Pergen-Akten We. 17. fasciculusában van. A jegyzetek főforrása Barscay Ábrahám vallomása volt. (Bécsi Kriegsarchiv, HKR. 1795. fasc. 44. We. 536./21.). Az ott nem szereplő adatokhoz Mályusz id. könyvének névmutatóját használtam.

Danczkay József, a levelek címzettje, maga is régi szabadkőműves, 1773 karácsonya óta Barscaynak testőrtársa volt s ez időben, már 1785. dec. 4. óta az erdélyi kancelláriánál udv. fogalmazó.

1.

Maros Solymos 27^{dik} Julij Berthalam Napj. [1790]

Igen kedves Barátom!

A feredés nékem nagy jót tett még eddig, sajnálom, hogy az idején tovább nem folytathattam. Tudósításodat ohajtva vártam, kevésből sokat tanultam. A vak buzgóságot annyira meg utáltam, hogy világ zsellérévé leszek, Cosmopolita, hazát nem esmérek. Ez alatt a Vallás felett való meg hasonlás alatt a Római főpap egész seregével, az erőszakos királyság minden hozzátartozóival fekszik; veszedelmes darásfészek, mely ha nagyon fel lesz bolygatva, halálos szúrások fogják követni a Nemzetet — míg mások példájára a fészket egészen el nem bontják. Angliába éppen így volt, 's még máig is a Presbyterianus és Puritánusok sectájának bálványja alatt a Wightek és Thorisok örökös ellenkezésbe vagnak, holdogok lennének, ha nállunkis ebből a vallási ütközötből olyan szerencsés Constitution származnék mint az övék, mellyről Montesquieu bámulva mondotta, *hogy azt valamely erdőbe találták föl* — nyilván városokba jót nem lehet koholni.

V. Cantzellarus ö Extzellentziájának¹ nem tudom mit írhattam volna innét, azért jobbnak itéltem a halgatást, nem lévén semmi ujjságom mivel udvarolhassak: mindazonáltal most ne felejtsd el számmal tisztelni Kegyes Groffnéjával edjütt.

Itt már külömb-külobmféle képen kívánták az idegenek ellenünk támasztani a föld népét, kivált Hora hazájában a Bányák körül, mindezeket szerencsésen meg előzték embereink; némely felsőbb Tiszteknek, kik főbb mozditóknak tartattak, még a Tavaszszal meg izentetett, hogy ha valami támadás találna lenni, a Nemesség minden további vizsgálódás nélkül őket első áldozatjának fogja tenni. Azt tartom, ez a praeliminare sokakat el ijesztett az udvari mertérségtől. — *Mellétsapó* Consiliarius² mérészelt (talám a történetet ti voltaképpen nemis tudjátok) olyan árulással innét ki indulni, melly leg alább orrának és fülinek le vágattatását érdemi. *Quelque chose de bien plus piquant encore...*

Két oláh pópa Károlyváron egy magyar gombkötőhöz menvén kérdik, látván a sok munkába levő vitéz kötész és banderialis apparatust, ki számára készítené? Hát parintye! nu styij? azt feleli a gombkötő, imé, de másnak ne mondjátok, a Magyarok felülnek és a várból az őrzőket ki üzven, által veszik. A Szakállások alig várják, hogy onnan elmeheessenek egyenesen a Commendánshó, nagy titokkal audientiát kérnek, 's mint hívek az ujságot meg beszélik — nosza ez az ágyúkat a bástyákra vonatni, golyobissal meg tölteni; és a kapukra kemény őrizetet tétetni; hogy senkit bé ne botsássanak, ezek meg lévén, Estaffétát a Commandfrozóhó további parancsolattját várván. Ez a kormányzó Tanátsal közli, a kormányzó Tanás kiküld investigatióra, utollyára a gombkötőre sül a hír, ezt hivattyák. Uram, azt mondja a trefás mesterember, hiszen én tsak komáztam. A Commendánsról mit tartasz?

¹ Gróf Mailáth József, a későbbi tárnokmester.

² «Der verstorbene Thesaurariats-Rath Beyschlag.»

Isten veled, kedves Josim, Éljen a Darvas könyvnek szerzője,¹ én a miolta kétszer el olvastam, vissza nem kaphatom, már egész Zarándot és Hunyad vármegyét meg járta, most újra Déván van. Mikor és hogy kaphatnék eleget ide? Köszönts és tsókold ötet szómmal ezerszer, reménlem tudósításomat vette, élj boldogul és szeress engemet.

P. S. Bergert² és András³ ölelelem. Tudósításodat még tsak ide utasítsd. A kurtalábut⁴ köszöntöm különösön és adom tudtára, hogy haők és az Angyal emberek⁵ el nem mulattják a fokhagymásokat⁶ meg alázni, magoknak tulajdonítsák a roszsز jövendőt, — mert a dolognak és országok boldogságának egész *tsimbokja*, ereje 's titka ebbe fekszik. Onnét vett bizonyos jelentések szerint, a Tiszteknek már esztendőtlől fogva nintsen fizetések tsak capé rapéből élnek, a vezérek nemis merik büntetni etc. etc. etc. A Fekete Gyergyói ütközet után a miéinket mindenféle szégyenítő szókkal illetik és tsufolják. Isten veled. E bizonyos ujjság. Hát Franklint mi mikor gyászoljuk meg?

Ezen szempillantásban egy nem tsekély tudósítást vevék. A Nemzet részéről Udvarhoz Deputátusokat küldötenek annak megnyerésére, hogy az idegen Udvarokkal kötendő békességnek tractálásához magyar követekis küldessenek. Valyon ezek közzé nem illenémé én szegül végül?

2.

A Gönyői híres fogadóból, puncto 12 óraker délbe 7-dig aug. [1791. ?]

Kedves Barátom. Tegnap estve nyoltz óraker szerencsésen meg érkeztem Mosonyban, jól vatsoráltam, és reá jól aluttam. Ugy tettzik, hogy az utazással szaporodik minden erőm. Erre idő szép, levegő ég hasonló, sem nem igen meleg, sem nem igen hideg, a mezők pedig paraditsombéli bővséget mutatnak. Boldog, bizony boldog ország —

Mikor vészed utadat ezen keresztül? ezzel a postával frok a fitosnak⁷ hogy Solymosra mindjárt tudósítson, ha a tudva lévő Candida(tí)o fel találna menni, had írhasak mindjárt a Havasalföldi oláhnak, Mk.⁸

Nékem vagy te vagy Rétsei vagy mind a ketten egy vislát, még pedig jót ha lehet, hozzatok, most jut eszembe, hogy ez idején még fürjészniis kellene. Három vintzellér görbe kést vagy katzrot, két kis baltát, és megint annyi fürészetskét a gyümölts fáknak metzésekre. Ferentz Lovásznak kérek monď meg, hogy ha a Sütő⁹ kívánnya, a fejér lovat minden héten egyszer

¹ Báróti *A védelmeztetett magyar nyelv* c. ekkor megjelent könyvének címlapján van egy vignetta darvakkal.

² Berger (franciásítva) Pászthory Sándor udv. referendárius, később fiemei kormányzó.

³ Semsey András udv. tanácsos, 1802-től personális. Pászthory is, Semsey is szabadkőművesek.

⁴ Kurtalábuak: «die mit ungarischen Topanken versehenen Kanzley-Individuen.» Itt nyilván Csedő László udv. titkár.

⁵ *Blasengel* Báró Spielmann referendárius csúfneve.

⁶ Az oláhok.

⁷ Gr. Bánffy György erdélyi gubernátor.

⁸ Havasalföldi oláh: Gr. Mailáth József alkancellár.

⁹ Beck Pál udv. fogalmazó.

neki lovaglásra bé viheti. Meg bocsáss, hogy ezzel az izétlenséggel fásasztalak. Csedőt köszöntöm szívesen, alig várom hogy a bizonyos ujság iránt tudósítást vehessek. De tölle már tsak secretáriusi Levelet várok, azt tartom nem késik a dolog. Isten veled. Hermesnek¹ Buda'-ról egyebekről hővebben írok, most igaz barátsággal öllelek szívemből.

P. S. Kedves dolgot tselekszel nékem és hasznost, ha arról tudósítasz, melly nap indul Langer, a pej Lovakért, ha adnak 80 aranyakat és az ifjabb feketékért 140^t el lehet adni, külömben meg tartóm. Éljj boldogul.

3.

Prága 4dik 7bris 791.

Igen kedves Barátom!

A holdolás meg leve most reggel nagy dicsőséggel éppen onnét jövk. Kedves tudósításodat az estve vettem, és ugyan azon estvéli bálba Játékosival² hosszason szollottam: ő az követség fel jövetelinek meg-engedésin éppen nem kételkedik, én assecuráltam hogy ellene dolgoznak³ és nem akart hinni, még kezéhez semmi sem jött volt, talán nemis adják, mivel ő most a külső frigyekkel bajlodik. Igérte mindazonáltal közben vetésit. Urunkkal nincsen mód szállana; 's ha volnais, kérdés lenneé sikere, mivel a székelyek és egyházi nemesek iránt tett végzése a statusoknak nagyon felindította felséges haragját, vagyis neheztelesét, hanem én ma a Hertzegeket praeveniáltam a mennyiben lehetett, de azokkalis csak futtában lehet szollani s sok inneplés között. Én azt gondolom hogy már tsak hadjuk menni a mint meg indult, mert ugy hamarébb belé botlanak valahol az igazságba. Az én ítéletem szerint a követségnek⁴ többet várakozni nem kellene, hanem magok uttyokat ugy alkalmaztatni hogy ő Felsege előtt egynéhány nappal Bétsbe megérkezzenek. *Der viel fragt, gehet irre.* A fitos orrúnak jó lessz írni aztis, hogy az ide való Cavalérral⁵ a dolog el van végezve, hogy a Vortraggal várakozik September fogytáig vs gy 8bre közepéjig, mig ő fel nem jön. Ezt a Commissiódat punctualiter meg tettem, és éppen ldeje volt, mert a Golyának⁶ urgens jelentését akkor vette ő Fölsége, de a resolutio le ment hogy nem láttatik még olyan sürgetőnek a dolog. Ez a Casus talán szemeket fog imitt amott nyitani. Egyéb aránt már Barátom szinte belé unom énis a sok Istentelenségnek tekintetét. Heimbucher⁷ régen itt farkal. A penészes Türy⁸ tegnap érkezék meg Drezdából, ma reggel az Ariman fuvallásából nyilván, tsak bétoppán

¹ Báróti Sándort nevezi ismételten Hermesnek. (Talán szabadkömüves neve.)

² B. Spielmann Antal államreferendárius.

³ Barsay id. vallomása szerint gr. Teleki Sámuel erdélyi kancellár mindenképen meg akarta akadályozni a követség fogadtatását s el akarta hitetni a királlyal, hogy Erdélynek nincs is joga az udvarhoz deputációt küldeni.

⁴ Az erdélyi 1791. orszgy. törvénycikkeinek szentesítése tárgyában.

⁵ Gr. Chotek Rudolf, a bécsi udv. kamara elnöke.

⁶ Gr. Teleki Sámuel erdélyi kancellár.

⁷ «Heimbucher sei der unter dem Namen Bikkessi geadelte nunmehrige Hofkammerrath in Ofen, gewesener vormaliger Privatlehrer der hung-Sprache bei den Erzherzogen Ihrer Hochheiten.»

⁸ «Appellationsrath Samuel Türy.»

hozzám. Mr. Rueff¹ itt lévén, azokat a relatiokat akármiképen szolgáltatassátok kézhez kérek. Aztis nem árt meg jegyezni, hogy a székelyek iránt való resoluziorol készített rövid jelentéshez aztis méltóztatott Ő Exja hozzá ragasztani, hogy a Candidált Generálisok között én is közöttök vagyok. Capisce? Én mindazonáltal a dolgot mind magára, mind a jelentőnek szorgalmatosságára nézve neveltségessé tettem Ferentz Hertzeg előtt, a ki méltóztatott nékem leg elsősőr értésemre adni, miben légyenek az Erdélyi Diétának némelly tzikkellyei.

Isten veled kedves Barátom, emlékezzél rollam és szeress engemet.

P. S. Donáth Consiliariusnak adom tudtára, különös és szíves köszönetem mellett, hogy a Groffnének mai postával írok a fogarasi jószág iránt, mivel Türy javallására egy Görög által vette volt, de még nem fizette meg a mivel tartozik, azért módot találunk vissza vételére. Mást házat olyant lakni nemis találna Fogarason mint az.

P. S. A Cseh Státusoknak pro praeliminari ma elejekben olvastaték Ő Felségének az az változhatatlan kegyes akarattya, hogy mind adó mind egyéb manebit ut ante fuit. Éljj holdogul.

4.

M. Solymos, Alfonsus Napján 791. [november 17.]

Kedves Barátom!

Farkas napján² küldött tudósításodat bárány szelidséggel és szeretettel vettem. Itt azután igazán farkas még pedig Siberiai farkas idő tartott egy néhány napokig; én még négy napig szüreteltem, de bezzeg azután tűz mellett fütteztem, egész egy hétig tartott az esső havazás és fergeteg rút idő, most Istennek hálá tavaszi időnk van, még mais szántunk 's boronálunk. A nyulászatnak nem kicsiny divattya van; alle zweyte Tag wird gejagt; ezen a nyelven küldött testőrzői parancsolattját jó barátunknak vettem³ még ez azt tartom csak avantgárda, hátra leszen a fekete leves, tudod a békák históriáját, a varsára reá sz-rtak: mindazonáltal én mind azokból nem tsak jót jövendölek hanem bizonyosan várokis. A politika vagyis polgári Crisis, ha így folynak a dolgok, még sokáig fog tartani; mert több a Charlátán mint a valóságos orvos;⁴ tsak palástoló irral kötözgetik a sebeket, míg a fene belé esik.

Ebben a vármegyében még érkezésem előtt rendes dolog történt a hódolás alkalmatosságával mellyis szabad levegő ég alatt sub Dio esett meg. A volt régi magyar helységek, mellyek most fegyvert viselnek, tisztjeiknek engedelve ellen a vármegye gyűlésre csoportosan meg jelentenek és erővel a vármegye zászlaja alá esküttenek, holott ők még tavaly a glédákba letévén hiteket arra szükség éppen nem volt. Ezt nem tudom odafel mitsoda színnel

¹ Rueff gr. Bánffy Györgyné megbizottja. (Geschäftsträger.)

² Október 31.

³ Herceg Esterházy Antal ekkoriban 14 testőrt bocsáttatott el. Barcsay magyarázata szerint itt az aescopusi mesére céloz, amelyben a békáknak előbb egy tuskó, utóbb egy gölya a királyuk. (Károlyi és Esterházy.)

⁴ Érdekes, hogy 1795-ben Barcsay már «nem emlékezik,» mit értett politikán, polgári krizisen s kiket a sarlatánokon.

adta fel a Commendirozó, de annyit tapasztaltam, hogy szörnyű haraggal indult el innét; igazis hogy méltán neheztelhetett, mertha e' ragadó nyavalya találna lenni, nem lehetne jót reménleni. Itt alattomban azolta kereketskét-vívők¹ vagyis vezetők után puhatolodnak, és a hadi tisztség nem kitsiny nyughatatlanságban vagon. Én kötelességem szerint Ó Felségének tudtára adtam. Hanem ezek közöttünk maradjanak arra kérlek.

Bergert köszöntöm szivesen és azt izenem hogy ha Cerberus² eltalálhá marni, nagyon jó Baráttya fog találkozni, ki ezer ezer fl. tészén le érette fejenkint, a' szerentse hozzá való mostohaságának ellefejtésire; azért semmit se búsúljon.

Isten veled, köszöntöm a rollam emlékezőket ha szinte fekete gólyák³ lennének is. Tégedet pedig igaz szivből öllelek.

P. S. Társam köszöntet, Goro Vásárhelyt van⁴ Verbótzti piatzán; a felesége sánta. Éljj boldogul:

5.

Solymos, Ábrahám napján 791.⁵

Igen kedves Barátom!

Ezen folyó hónapnak 6-dik Napján írt Leveledet szívésséggel vettem ez előtt négy napokkal. Már egynéhány izben kezembe vettem volt pennámat, hogy Hermes⁶ kedves Barátunknak nyughatatlanságait általlad tsendésitsem, mivel két igen rövid és tsak nem igen szúrós leveléből úgy tapasztaltam, hogy nékem nemis hiszen; pedig úgy tettzik hogy soha ezt egy barátomtól sem érdemlettem, 's reménlem hogy holtig nemis fogom érdemleni, sőt ha az Isten szívetem mostani érzékenységeibe meg tartya, talán holtam után többet érdemlek azoktól kik most vagy nem esmérnek, vagy esmérni nem akarnak. Esmérvén természet szerint való félelenségét (mert *Misstrauen*nak nevezni nem akarom) mindjárt a mosonyi postáról egész confidenciával elejit kívántam venni minden gyanujának és félelminek; de ha azzal sem elégszik meg, én tsudát nem tehetek, és néki ujj érinakat, *fibereket* nem adhatok, jóllehet ugyan szeretném, mert úgy boldogságom egynéhány gránnal bizony nagyobb volna. Ezeket néked mind leg több 's nagyobb próbákon általment Barátomnak kívántam ki nyilatkoztatni, arra kérvén hogy annak modjával 's alkalmatosságával élj velle, ha szive egészen nintsen el zárva minden barátságos vigasztalástól. Hogy a' Hertzeg⁶ a Cassát néki adta által én úgy látom hogy az neki betsületire szolgál inkább: azért mint económus, senkinek fizetése nem léssen, hanem néki léssen Caractere szerint való gágija, abban bizonyos lehet; úgy abbanis, a mit még

¹ A német «Radlführer.»

² Barcsay vallomása szerint B. Spielmann, de valószínűleg II. Lipótot érti.

³ Gr. Teleky Sámuel.

⁴ Nem tudtam megállapítani, kiről van szó.

⁵ Ábrahám napja augusztus 16-án van. E levél azonban későbbi, valószínűleg decemberi, mert 1. Esterházy Antalt október 6-án mutatták be, mint új kapitányukat, a gárdának. 2. Barcsay a levélben boldog új esztendő kíván barátainak.

⁶ Esterházy Antal altábornagy, a gárda új kapitánya.

Mosonból írtam volt néki.¹ Ezek a Barátság és Testőrző Sereg panasszai és fájdalmai. Már most az ide valókról vagy két szót. Itt az első Oláh Ezer egészen el kezdette veszteni az igaz katona engedelmességet: Ugy hallom Kolosvárra követeket küldöttek, ámbár Tisztyei ellenzeni akarták. A Vármegeye utolsó Restauratioján egy Limitaneust szolgabírónak tett, és ennek ha nem figyáznak rá, sok kedvetlen consequentiája léssen: igaz hogy ha az ujj Fő Bíró Kenderessi² nem tsillapította volna eddigis, a katona tiszteken talám el ütötték volna a port, mert nem ritkán ezekbenis vagyon a hiba: mint p. o. Losádiba azért hogy Templomi parádéra nem jelentek meg mindnyájon, mindjárt a tzinterembe templom után vagy 15. lehzutatott a hadnagy, 's Sz. Dávidnak nem tudom mellyik Soltárából tizen nyoltz 18. verset vágatott a farkra: a hadnagy azután egynéhány hétig nem mert otthon lakni, most se tudom hol van, ez a Tiszt pedig egy bizonyos Groff Kun ide való Erdélyi, mert közöttünk mindenféle Subjectumok találatnak. Az ujj Gránitzerek Inspectorát a mint esmérem, nehezen fogja a tüzet el oltani, mert igen szereti a káplár Dumikátot és a battula tántzott.

Isten veled kedves Barátom. Berger sorsát nagyon szívemre vészem, magáértis személyesen, de inkább még az igazakért közönségesen. Élj boldogul, azokat kik rollam emlékeznek, köszönts d 's szommal 's veled edjtt kívány a én képemben nékiek szerencsés újj esztendőt. Ámen.

P. S. A fekete Clubnak³ Consorsai itt azzalis akarták Hazánk javát keresni, hogy azt híresztették mindenfelől, hogy Groff Bethlen Josef a Gubernátort ő felsége előtt denuntziálta. Ezt pedig az a Dáma és kedves Társa a ki az én Groffnémat is akarta megtéríteni, betsületire assecurálta. Ebből itélhetsz.

Pálffy Pépinek⁴ ugyan szép felesége léssen. Ugyan erős sógorság forr ott özve, boldog a ki közibe szurhat! Isten veled. Groffném köszönt szívesen.

6.

Vátzai feredőből⁵ 5-dik Julij 793.

Kedves Barátom!

Ugyé hogy már ideje nékedis egy szót mondani? hogy vagy? azt igen ohajtom tudni. Én az Erdélyiségbe, sok rossz időbe etc. etc. etc. ugy belé merültem, ugy meg busultam vala, hogy alig ébredék már most egy kis

¹ Bárótzira ekkor bízza a testőrség kapitánya a gazdasági hivatal vezetését; nyilván ezért aggodalmaskodott, új beosztásában talán mellőzést is látott: Barcsay, aki rangban a kapitány után a második volt, aki tehát ismerte a gárdakapitány terveit, Danczkay útján igyekszik barátját megnyugtani. Barcsay maga így mondja vallomásában: (HKR. 1795. fasc. 44. Nr. 536): »Der damalige Major bei der Hung. Leibgarde Báróczy als ein bekannter Chymist verstanden, der sich zu der Zeit bei den verschiedenen, bei der Garde vorgefallenen Veränderungen wegen seiner Vorrückung besorgt habe.« — — «Senkinek fizetése nem léssen»: Esterházy, mielőtt Bárótzira bízza a gazd. hivatal vezetését, megszüntette az evvel a beosztással eddig járt évi 500 ft. külön díjazást.

² Kenderessi József, dévai főszolgabíró.

³ A fekete Club a Teleki-család, amelyet barna arcbőrért — »wegen ihrer fast durchgängig braunen Gesichtsfarbe« — nevez így Barcsay.

⁴ Gr. Pálffy József, az udv. kancellária titkára.

⁵ Vátza, (Vác) Nagyszeben közelében, a régi Zaránd megyében.

vidámabb horizonra. Fel állott az idő, minden bőséget ígér, tsak Isten ő Sz. Felsége meg tartaná, s' békességet adna. Némelly Hátszeg vidéki atyánkfiaiis itt ferednek; azoknak ez előtt két nappal az a bizonyos hírek jött, hogy egy nevezetes Comando éjtszaka Szálláspatakára jött, három Renitens volt határbelit el fogott, mindenit el vitte, és azzal azon éjtszaka Szászvárosra 's onnét tovább vissza ment. Ezek még mind nagy spukolásnak a jelei, annyival inkább hogy azok a bizonyos *berichtigte* számú 500 emberek magos süvegeken fegyverrel ugy vagynak 's magokat rendre ugy strásáltatták mintha ellenség előtt volnának: huzd ki ebből a következést 's meg találod könnyen mi lesz a vége a nagy autoritás revindictájának. Az a híres Commissio nem mozdul még eddig.

Vagynak olyan oláhok, és ez nem mese, sem nem félénkség töllem, a frantzia revolutziot könyv nélkül tudják és még másoknakis explicálják. Ez oda való emissariusok nélkül nem lehet, azok pedig a Török szomszéd tartományaiiban bátran járnak: melly könnyen harapodik egy olyan azon kívülis mind nállunk, mind a Töröknél elnyomottatott vagy kedv(t)elenített népnél.

Kérlek Nemessel láttass utánna a fonygiai dolognak Méhessinél,¹ innét jól adták fel a mint hallom; Csedöt köszöntöm különösön és az egész három fejszénél² ebédél és vatsoráló Társaságot. Éljj boldogul és szeress engemet. Fájján öcsémét³ az Hugommal ölelem: remélem nem neheztelek, hogy akkor butszatlan indultam, mert igen jó reggel levén nem akartam fel lármázni. Isten veled.

P. S. Groffném köszöntet különösön.

A borítékon: *Déva*. — à Monsieur Monsieur *Joseph de Dantzkey* Concipiste aulique à la Chancellerie d'Hongrie et de Transylvanie. — P. Temesvár, à Vienne.

Közli: GÁLOS REZSŐ.

A PESTI EPHEMERIDES MEGSZŰNÉSE.

(Révai egy ismeretlen verse; a Zrinyász tervezett kiadása.)

A magyar nyelv és irodalom lelkes latinnyelvű propagálójának, az Ephemerides politicae et literariaenek 1793-ban megjelent utolsó számai,⁴ melyek közkönyvtáraink folyóiratgyűjteményében hiányoznak, s nemrég még létezésükről sem tudtak, megvannak a Szemere-tárban.⁵ Mindössze 13 száma jelent meg 1793-ban. Az utolsóelőtti számban van az utolsó színészpártoló felhívás, amelynek adatait a Honművész 1837-i 99. száma ismertette. Ezzel a számmal és ezzel a felhívással búcsúzik Spilenberg a közönségtől — egyelőre abban a hiszemben, hogy mások folytatják a lap szerkesztését. Épen azért, mert megválnak a lap szerkesztésétől, kívánja még egyszer hallatni

¹ Albinar, udv. titkár.

² «Bei den drei Hacken» vendéglő.

³ Fábrián Dániel, udv. fogalmazó; felesége Barcsaynak unokahuga volt.

⁴ V. ö. Magyar Könyvszemle, 1930.

⁵ A rendezetlen anyag III. pótkötet jelzésű kötegében.